

Alicja Szymczakowa
(Łódź-Plichtów)

Tarnowscy z Tarnówki i Boczków herbu Jelita

W kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i Świętego Jakuba Apostoła w Szadku wiszą dwa portrety Tarnowskich z inskrypcjami. Pierwszy poświęcony jest pamięci Sebastiana z Tarnówki Tarnowskiego, syna Mikołaja, cześnika gostynińskiego, i Katarzyny Dobrzykowskiej, tenentariusza w Prusinowicach, zmarłego w 1649 r. w wieku trzydziestu ośmiu lat. Drugi portret przedstawia Jana z Tarnówki Tarnowskiego, syna Łukasza i Małgorzaty Łętkowskiej, dziedzica Suchočasów i Opiesina, zmarłego w 1652 r. w wieku pięćdziesięciu trzech lat¹. Oba portrety zdobi herb złożony, w którego pierwszym polu znajduje się herb Jelita². W świetle obu portretów Tarnowscy wieś Tarnówkę koło Szadku postraktowali jako gniazdową, od której wywiedli swoje nazwisko. Wieś Tarnówka pojawia się dopiero w drugiej połowie XV w. i wszystko wskazuje na to, że nazwę nadali jej Tarnowscy od swego nazwiska.

Najstarsze dzieje Tarnowskich prowadzą do ziemi łęczyckiej, w której na początku XV w. odnotowujemy trzy wsie o nazwie Tarnówka, Tarnów. We wsi Tarnówka koło Dąbia w pow. łęczyckim

¹ *Corpus inscriptionum Poloniae*, t. II: *Województwo sieradzkie*, wyd. A. Szymczakowa, J. Szymczak, red. R. Rosin, Warszawa–Łódź 1981, s. 114–118. Heraldycy znają rodzinę Tarnowskich herbu Jelita, z których K. Niesiecki wymienił Jana Tarnowskiego, w 1694 r. deputata na Trybunał Koronny z ziemi wieluńskiej, oraz Tarnowskich herbu Rolicz z Tarnowa nad Gopłem, w XVI–XVII w. pełniących urzędy ziemskie na Kujawach, w Łęczyckiem i Sieradzkim — zob. Sz. Okolski, *Orbis Polonus*, Kraków 1643, t. II, s. 627; K. Niesiecki, *Herbarz polski*, t. IX, wyd. J.N. Bobrowicz, Lipsk 1842, s. 27, 52, 53.

² M. Adamczewski, *Herby szlachty polskiej w kościele farnym św. Jakuba w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. V, s. 58–61.

siedzieli w tym czasie Ogonowie. W Tarnówce koło Grzegorzewa występuje szlachta nieznanego herbu. Jest jeszcze Tarnów w parafii Bedlno w pow. orłowskim. Wieś tę i Kaszewy posiadał w tym czasie Stanisław, brat Stefana z Bedlna herbu Rola³. Obok Roliców w początkach XV w. właścicielem drobnych działów w Tarnowie i Gołocicach był Wierzchosław nierozpoznanego herbu, który z żony Stachny pozostawił syna Wincentego i córkę Tomisławę. Tenże Wincenty w 1428 r. wraz z matką i siostrą sprzedali cały swój dział w Tarnowie Piotrowi z Jagniątek za niewielką sumę pięćdziesięciu sześciu grzywien. W 1430 r. Wincenty odebrał od Katarzyny, wdowy po Piotrze z Tarnowa, sześć grzywien, niewątpliwie ostatnią ratę z sumy sprzedażnej⁴.

Oprócz wymienionych osób w początkach XV w. na terenie powiatu orłowskiego działał jeszcze Jakub Tarnowski. Musiał zatem także pochodzić z Tarnowa w parafii Bedlno, leżącego w tym powiecie. W 1409 r. z nieznanych przyczyn usunięty został ze stanowiska komornika przez swego mocodawcę, podsędką łączyckiego Prędotę z Sarnowa. Ten sam lub inny Jakub z Tarnowa był asesorem (komornikiem) w sądzie ostrzeszowskim w 1420 r. za kadencji starosty Jana Mężyka z Dąbrowy herbu Wadwicz. Z kolei 7 I 1441 r. asesorem w grodzie sieradzkim był Jakub Tarnowski⁵. Jakuba, wyraźnie starszego, i Wincentego poza nazwiskiem łączy teren działania. Obaj mają epizod związany z sądownictwem sieradzkim i ostrzeszowskim. Nie ma jednak źródłowego potwierdzenia filiacji Wincentego. Za wykluczeniem tożsamości Wincentego Tarnowskiego z Boczków z Wincentem Tarnowskim, synem Wierzchosława, przemawia imię matki. Matką pierwszego była Anna, a drugiego Stachna.

Trzeba zatem zwrócić uwagę na Tarnówkę koło Grzegorzewa i Tarnówkę koło Dąbia.

Wincenty Tarnowski w źródłach sieradzkich pojawił się 9 I 1441 r. od razu jako asesor sądowy, co oznacza już pewną zasiedloność. Używał nazwiska Tarnowski, ale pisał się z Boczków, wsi

³ AGAD, Księgi ziemskie łączyckie (dalej: ŁZ), ks. 11, k. 261, 518; Księgi grodzkie łączyckie (dalej: ŁG), ks. 2, k. 213; T. Nowak, *Własność ziemska w czasach Władysława Jagiełły*, Łódź 2003, s. 297.

⁴ T. Nowak, *Własność*, s. 26–30, 329; AGAD, ŁZ, ks. 9, k. 29, 191v; *Księgi sądowe łączyckie od 1385 do 1419*, cz. II, w: *Teki A. Pawińskiego*, t. IV, Warszawa 1897, nr 1692.

⁵ AGAD, ŁZ, ks. 9, k. 29, 191v; Księgi ziemskie ostrzeszowskie, ks. 2A, k. 186v, 187; Księgi grodzkie sieradzkie (dalej: SG), ks. 7, s. 27; *Księgi sądowe łączyckie od 1385 do 1419*, cz. 2, w: *Teki A. Pawińskiego*, t. IV, Warszawa 1897, nr 1692.

w parafii Rossoszyca w powiecie szadkowskim. Wieś Boczki należała do kompleksu majątkowego rodziny Rossoskich herbu Pomian, złożonego ponadto z Rossoszycy, Okręglicy, Rzymska, Woli Pomianowej i części w Mikulicach, który to majątek w XV w. należał do Stanisława i jego synów: Jaranda, Jałbrzyka i Stanisława. W wyniku kilku działów między braćmi Boczki znalazły się ostatecznie w rękę Jaranda. W 1432 r., już po jego śmierci, wdowa Anna zobowiązała się do oddania synom i córkom pięćdziesięciu grzywien ze swego posagu i połowę klejnotów. Znamy jej synów: Mikołaja, Andrzeja, Jana i Wawrzyńca⁶. Najpewniej jedna z anonimowych córek wyszła za mąż za Wincentego Tarnowskiego i w ten sposób Boczki, a właściwie ich część, znalazły się w jego rękę. Tu już warto dodać, że starszy syn Wincentego Klemens pisał się z Rossoszycy.

Wincenty początkowo występował jako asesor w sądzie grodzkim sieradzkim, którego organizacji za starosty Jana Koniecpolskiego podjął się Łęczycanin Otto z Dobrej. Po awansie podsędka sieradzkiego Mszczuja z Rokszyc na urząd sędziego tej ziemi z tytułem *subiudicis terrestres siradiensis* Wincenty Tarnowski pojawił się 4 VI 1442 r. u boku Wojciecha Malskiego, ówczesnego wojewody łęczyckiego i namiestnika królewskiego na terenie Wielkopolski, powołanego na czas nieobecności Władysława III Jagiellończyka w kraju. Malski prowadził wówczas działania wojenne przeciwko oddziałom Leonarda Aschenheimera operującego w okolicach Gorzowa Śląskiego i Ciecierzyna⁷. Nominacja Tarnowskiego nastąpiła po awansie — po śmierci Piotra z Widawy, wspomnianego jako zmarły 3 IV 1442 r. — dotychczasowego podsędka Mszczuja z Rokszyc na urząd sędziego. Pierwszą sesję w Sieradzu Mszczuj odbył dopiero 15 X 1442 r., kiedy wznowiono sądy po zakończeniu wyprawy na Gorzów Śląski⁸. Przesunięcia dokonały się także na stanowiskach komorników. Mszczuj zabrał ze sobą dotychczasowego komornika Andrzeja ze Zduńskiej Woli. Natomiast komornikiem Wincentego został Mikołaj z Grabna, długoletni zastępca Piotra z Widawy (od 1434 r.). Zdaje się, że szlachta właśnie jego chciała widzieć na urzędzie podsędka, co nie wróżyło dobrze karierze Tarnowskiego. Jest też znamienne, że 15 X 1442 r.

⁶ A. Szymczakowa, *Nobiles Siradiensis. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopańczów i Pobogów*, Warszawa 2011, s. 241–254.

⁷ AGAD, SG, ks. 7, s. 42; *Urzednicy łęczyccy, sieradzcy i wieluńscy XII–XV wieku. Spisy*, oprac. J. Bieniak, A. Szymczakowa, red. A. Gąsiorowski i in., Wrocław 1985, s. 119.

⁸ *Urzednicy*, s. 124; AGAD, ŁZ, ks. 11, k. 516v.

na miejscu podsędka nie było nikogo. Dopiero 6 listopada *loco sub-iudicis ex consensu et speciali constitucione magnifici Alberti Malski palatini Lanciciensis et ex consensu dominorum totius terre* zasiadł Mikołaj z Grabna⁹.

Tarnowski był wyraźnie protegowanym Malskiego i z jego też nominacji otrzymał urząd. Pierwszy raz zresztą — jak już wspomniano — pojawił się z tym tytułem w księdze sądowej namiestnika Malskiego. W Sieradzu na sądach pojawiał się niezbyt często, oddając pole Grabięńskiemu. Odnotowano obecność Wincentego z tytułem podsędka sieradzkiego w Sieradzu w składzie sądu ziemskiego wśród *presidentibus* — obok sędziego Mszczuja z Rokszyce — dwukrotnie w 1443 r.: 13 maja i 10 czerwca. 14 I 1444 r. jako podsędek sieradzki świadcował u augustianów w Wieluniu Janowi Długoszowi z Czerenic, ojcu historyka, który ufundował ołtarz w kościele parafialnym w Brzeźnicy. Po raz ostatni — również w księdze sądowej Malskiego — nazwany został podsędkiem sieradzkim 30 IV 1445 r., kiedy namiestnik odbywał sądy królewskie w Sieradzu. Jednak już 18 II 1444 r. w księgach szadzkowskich występuje bez żadnego tytułu, natomiast Mikołaj z Grabna określony został w składzie sądu jako *locum tenens sub-iudicis ex voluntate dominorum* (do tej pory był *loco sub-iudicis*), a od 28 IV 1444 r. używał stale tytułu podsędka¹⁰. Możliwe, że owe subtelności w tytułaturze interpretować można jako wyraz opozycji wobec nadmiernej władzy Malskiego. Niewykluczone także, że dygnitarze sieradzcy kontestowali wybór Tarnowskiego na podsędka, który był świeżej daty ziemianinem sieradzkim. Tarnowski podzielił los kilku innych nominatów wicekróla, których Kazimierz Jagiellończyk po objęciu tronu nie zatwierdził na dotychczasowych stanowiskach¹¹. Król nominował na urząd podsędka faworyta panów sieradzkich: Mikołaja z Grabna.

Tarnowski w następnych latach nadal związany był z sądownictwem, jakkolwiek już w innym charakterze. W latach 1445–1471 z różną intensywnością pojawiał się w sądach grodzkich i ziemskich

⁹ AGAD, SG, ks. 11, k. 45v.

¹⁰ AP w Poznaniu, Iudicia Alberti Malski pallatini Lanciciensis Regie Maiestatis locumtenentis, capitanei Maioris Poloniae generalis, sygn. Kr. 1, k. 27, 61; AGAD, Księgi ziemskie sieradzkie (dalej: SZ), ks. 11, k. 79v, 91, 110v; SG, ks. 8, s. 94; Księgi ziemskie szadzkowskie (dalej: SzZ), ks. 4, s. 240, 313, 318, 332, 352; KDW, t. V, wyd. F. Piekosiński, Poznań 1908, nr 716.

¹¹ A. Gąsiorowski, *Wybór urzędników podczas bezkrólewia w Polsce późnośrednio-wiecznej*, w: *Europa — Słowiańszczyzna — Polska. Studia ku uczczeniu profesora Kazimierza Tymienieckiego*, Poznań 1970, s. 422–424.

(sieradzkich i szadzkowskich) jako asesor¹². Niekiedy obejmował zastępstwo sędziego (8 IX 1450 r. za Mszczuja z Rokszyce; 7 V 1470 za Jakuba z Rokszyce)¹³, podsędkę (10 VI 1466 i 3 V 1468 r. za Jakuba z Rokszyce)¹⁴, wojewody (24 IV 1464 i 29 IV 1465 r. za Sędziwoja z Leżenic)¹⁵. W czerwcu 1452 r. wystąpił w sądzie sieradzkim jako pełnomocnik chłopca Jana z Chruścina (własność opactwa benedyktynów w Tyńcu), skarżącego szlachcica Stanisława z Bobrownik o zabójstwo brata Mikołaja¹⁶.

12 III 1453 r. poświadczony został jako podstarości ostrzeszowski, natomiast od 9 IX 1453 r. do 15 VIII 1454 r. jako sędzia grodzki ostrzeszowski, od 13 III do 7 X 1455 r. jako sędzia i burgrabia ostrzeszowski, w grudniu 1456 r. jako podsędek¹⁷. Jako podstarości zastępował Wawrzyńca Zarębę z Kalinowej, wojewodę sieradzkiego i starostę wieluńskiego, następnie przeszedł na krótko na służbę do jego syna Jana Zaręby. Zmiana terenu działania wiązała się ewidentnie ze zmianą patrona. Słabnąca pozycja Malskiego, wreszcie jego śmierć w początkach 1455 r. zmusiły Tarnowskiego do poszukania nowego protektora.

Księgi sądowe sieradzkie notują różne działania Wincentego Tarnowskiego. W 1443 r. Wincenty z Tarnowa pożyczył dwadzieścia pięć grzywien Mikołajowi z Tyczyna, wójtowi sieradzkiemu, pod zastaw połowy Męckiej Woli. W 1444 r. oddalił roszczenia sąsiada Jana ze Zborowskich o trzy floreny. W 1445 r. pożyczył innemu sąsiadowi Andrzejowi z Rossoszycy pięć grzywien pod zastaw połowy łąnu w Okraglicy. W Szadku pozwał chłopów Pawła i Jana z Ptaszkowic¹⁸. W 1450 r. jako poręczyciel Andrzeja Snopka z Karszewa (parafia Mikołajewice) zobowiązał się zapłacić dług w wysokości dwudziestu jeden grzywien Piotrowi Pniewskiemu, kanonikowi gnieźnieńskiemu i kantorowi poznańskiemu, na ręce Stanisława z Witowa. W 1456 r. pożyczył Mikołajowi z Wodzierad trzydzieści grzywien pod zastaw dwóch łąnów w Krzuczu zwanych Bienikowski i Myszkowski¹⁹.

¹² AGAD, SZ, ks. 11, k. 144, 151, 157v, 235v, 293v, 300v, 371v; SG, ks. 15/16, s. 27, 63, 98, 118; ks. 17, s. 22, 59, 209, 226, 277, 415, 441; SzZ, ks. 4, s. 463.

¹³ AGAD, SzZ, ks. 4, s. 906; SZ, ks. 12, k. 206.

¹⁴ AGAD, SzZ, ks. 5, s. 304, 346.

¹⁵ AGAD, SzZ, ks. 5, s. 128; SZ, ks. 12, k. 76v.

¹⁶ AGAD, SZ, ks. 11, k. 318.

¹⁷ AGAD, Księgi grodzkie ostrzeszowskie, ks. 1, k. 215, 217, 219, 221, 222, 223, 230v, 233, 234, 239v, 241v, 242v.

¹⁸ AGAD, SzZ, ks. 4, s. 318, 447; SG, ks. 8, s. 125, 126, 523.

¹⁹ AGAD, SG, ks. 10, s. 224, ks. 11, s. 445.

Kilkakrotnie podjął się roli jednacza w sporach rodzinnych. W 1450 r. wraz z Pałowskiemi z Pałowa (parafia Wielenin) przeprowadzili ugodę między Anną i jej córką Małgorzatą, wdowami mającymi oprawy na Pałowie. W 1458 r. wraz z kasztelanem rozpierskim Piotrem z Wrzącej, kasztelanem spycimierskim Janem z Grąd, podsędkiem sieradzkim Mikołajem z Grabna, chorążym sieradzkim Andrzejem ze Zduńskiej Woli, rządcą Jakubem Krokocim i Janem z Podłęzyc pogodzili Jana z Dobrej z siostrą Elżbietą, mniszką w Ołoboku. W 1460 r. Wincenty z Tarnowa wraz ze Stanisławem z Druzbina, Janem z Woli, Mikołajem z Wilczkowa i Jakubem z Otoka przeprowadzili dział dziedziców Zadzimia. W 1461 r. uczestniczył w jednaniu Jana Piekarskiego z Tomaszem Orzepowskim i żoną tegoż Katarzyną obok dostojników sieradzkich: wojewody Jana Zaręby z Kalinowej, kasztelana rozpierskiego Piotra Zajączka z Wrzącej, starosty Jakuba z Koniecpola, podkomorzego lubelskiego i starosty chełmskiego Jana Kuropatwy, chorążego Andrzeja ze Zduńskiej Woli, pisarza Jana Wężyka i podstolego Jakuba z Rokszyca. W tym gronie był jedyną osobą niepiastującą żadnego urzędu. Musiał więc dysponować pewnymi umiejętnościami przydatnymi w mediacjach²⁰.

W połowie 1459 r. toczył proces z Wawrzyńcem z Rossoszycy. Sprawa była poważna, konflikt zakończył zajazd na dom Tarnowskiego, podczas którego zginęła jego matka Anna, a chłop Piotr, domownik Wincentego, został mocno poturbowany. Za krwawe rany domownika skazano Wawrzyńca na jedną grzywnę kary. W 1460 r. Wawrzyńiec zastawił na rok Tarnowskiemu połowę swej części we wsi Boczki i połowę młyna za pięćdziesiąt grzywien i dwadzieścia pięć groszy²¹. Choć nie podano przyczyn zastawu, można się domyślać, że regulowano w ten sposób główszczyznę. W zapisce tej Wincenty pisze się z Krzuczca, wsi w parafii Borszewice w powiecie szadkowskim. Był to jednak tylko zastaw, obejmujący pięć łąnów i zagrodnika Staszka, który Wincenty trzymał za trzydzieści grzywien od Mikołaja z Wodzierad i za trzydzieści grzywien od Andrzeja z Rossoszycy (rodzonego brata Wawrzyńca) oraz zagrodnika za cztery grzywny, razem więc za sześćdziesiąt cztery grzywny. 18 V 1461 r. Wincenty spuścił wszystkie zastawy w Krzuczcu Tomaszowi Orzepowskiemu z Piekar. Jednocześnie Andrzej Rososki zastawił mu na pięć lat swoją połowę wsi Boczki i po-

²⁰ AGAD, SzZ, ks. 4, s. 870; SG, ks. 12, s. 119, 798, 1105.

²¹ AGAD, SG, ks. 12, s. 466, 468, 735.

łowę młyna za osiemdziesiąt dwie grzywny²². Intencją Wincentego było więc skupienie w swym ręku całej wsi Boczki. W 1461 r. miał nieznaną bliżej spór majątkowy z Dorotą z Charłupi Wielkiej, wdową po Wojciechu Malskim, która zobowiązana została do przedstawienia w sądzie listu wiennego, zatem spór dotyczył jakichś wierzytelności Tarnowskiego²³.

Wincenty był trzykrotnie żonaty. Drugą jego żoną była Jachna z Rzepiszewa. 1 VIII 1463 r. oświadczyła w grodzie sieradzkim, że mąż zapłacił sto grzywien posagu jej córce Dorocie i swemu synowi Janowi, za które to sto grzywien Jachna zastawiła mężowi całą swą część w Dobruchowie (parafia Kwiatkowice). Dorota była córką Jachny z jej drugiego małżeństwa ze Stanisławem z Krowicy, zawarł tego przed 1446 r. Braćmi jej byli Mikołaj z Zakrzewa, Jan, Włodek, Mikołaj i Stanisław z Rzepiszewa. Mąż Jan z Boczków wniósł na połowę tej wsi zapis wienny. Jachna była córką Włodzimierza z Rzepiszewa, podsędka sieradzkiego w latach 1435–1438. Pierwszym jej mężem był Piotr z Zakrzewa (parafia Jeziorsko), którego poślubiła przed 1436 r. Wincenty z Boczków był jej trzecim mężem. Zawarcie małżeństwa mogło nastąpić po 1450 r., po ostatnim wystąpieniu jej drugiego męża Stanisława z Krowicy jako żyjącego²⁴. W końcu września 1469 r. dzieci Jachny z poprzednich małżeństw — zapewne po jej śmierci — dokonały działu. Siostry: Dorota z Rzepiszewa, żona Jana Tarnowskiego z Boczków, oraz Barbara, żona Ścibora z Łobudzie, dostały 5,5 łanu w Rzepiszewie Małym z całym tamtejszym folwarkiem jako zabezpieczenie posagów, które miały wcześniej zapisane na dobrach macierzystych w Dobruchowie. Natomiast Mikołaj Zakrzewski z siostrzeńcami — zapewne dziećmi Elżbiety i Mikołaja z Dobrej — odziedziczyli także 5,5 łana w Rzepiszewie²⁵. Posiadanie Rzepiszewa Małego poświadcza zapiska z 1470 r., kiedy to żona Jana Dorota została skazana na kary „pięćdziesiątą” i „siedemdziesiątą” na rzecz tenentariusza szadkowskiego Przedbora Koniecpolskiego za przetrzymywanie chłopca Piotra Kisiela w Rzepiszewie Małym²⁶.

W 1464 r. Wincenty kupił od swego pasierba Włodka z Rzepiszewa Małego gaj dębowy zwany Żale koło wsi za dziesięć grzywien. W 1468 r. był dzielcą braci Jakuba i Jana z Dobruchowa, razem

²² *Ibidem*, s. 1022, 1023.

²³ *Ibidem*, s. 1104.

²⁴ AGAD, SG, ks. 13, s. 62, 630.

²⁵ AGAD, SG, ks. 15, s. 684.

²⁶ AGAD, SzZ, ks. 5, s. 422a.

z Jakubem z Wielkiego Rzepiszewa, wojskim sieradzkim herbu Łada, Stanisławem Otockim herbu Dołęga i Stogniewem z Dąbrówki herbu Oksza. Wiadomo, że wszyscy mieli jakieś części w Dobruchowie (je-
dyńie o Stogniewie nic nie wiemy)²⁷. Dopiero — jak wspomniano —
w 1469 r. zamiast części w Dobruchowie żona Jana Tarnowskiego
dostała części w Rzepiszewie Małym.

Trzecią żoną Wincentego Tarnowskiego była Dorota z Charłupi
i Dzierlina, córka Świebody herbu Gryf i Anny, wdowa po Michale
z Łabędzi, poświadczona 15 I 1470 r.²⁸ Jeszcze 4 II 1471 r. Wincenty
był arbitrem w sporze między Bieniaszem z Nieradzy Wielkiej i Pio-
trem z Bartochowa w sprawie „podnoszenia wody”. Ostatnia o nim
wzmianka pochodzi z 15 VI 1472 r., kiedy zasiadał jako asesor w są-
dzie grodzkim²⁹.

Wincenty z pierwszego małżeństwa miał syna Klemensa piszą-
cego się z Rossoszycy; z drugiego zaś Jana. Nieprzerwany ciąg zapi-
sek o Janie Tarnowskim pojawia się dopiero od 1463 r. Niewątpliwie
wojna trzynastoletnia wpłynęła na ograniczenie życia publicznego
na partykularzu sieradzkim i mniejszą tym samym liczbę wzmia-
nek w księgach. W sądach jako asesor występował od 3 V 1468 do
18 VI 1487 r.³⁰

25 VI 1470 r. woźny Wojciech z Szadkowic zeznał, że wprowadził
Jana w posiadanie wsi Kobyla (parafia Rossoszycza), którą ten nabył
od Jana Ralewskiego, tenutariusza w Powidzu. Zapłacił za nią 2 II
1472 r. 145 grzywien, a już 6 lipca tego roku zastawił za 70 grzywien
pannom: Elżbiecie i Katarzynie, córkom zmarłego Jana z Dzierlina
i Anny Otockiej. Jak wspomniano, z Dzierlina i Charłupi Małej po-
chodziła trzecia żona Wincentego, czyli macocha Jana³¹. W 1473 r.
był dzielcą — razem z Janem z Grabna, kasztelanem konarskim sie-
radzkim, i Mikołajem z Łyszkowic — Jana i Piotra, synów zmarłego
Stanisława z Drużbina³². Drużbińscy byli z kolei krewnymi jego żony
Doroty. W 1481 r. bowiem dzieci Jana Tarnowskiego z Boczków —
panna Zofia i Stanisław — w asystencji stryja rodzzonego Klemensa
z Rossoszycy i Jana z Drużbina, wuja (nierodzonego), wyznaczili po-
ręczycieli w osobach Mikołaja z Zakrzewa (wuja rodzzonego) i Wojcie-

²⁷ AGAD, SG, ks. 14, s. 75; ks. 15, s. 434.

²⁸ AGAD, SZ, ks. 12, k. 195v.

²⁹ *Ibidem*, k. 221; SG, ks. 17, s. 441.

³⁰ AGAD, SzZ, ks. 5, s. 346; SZ, ks. 13, k. 179.

³¹ AGAD, SG, ks. 15, s. 96; SG, ks. 17, s. 301, 466.

³² AGAD, SG, ks. 17, s. 740.

cha Dziadkowskiego z tytułu siedmiu grzywien zapisanych na wsi Kobyła dla Jana z Rusocic. Chodzi tu o sprzedaż przez Jana Tarnowskiego czynszu z Kobyli za sto pięć grzywien. Pieniądze te stanowiły uposażenie ołtarza św. Marka Ewangelisty w kościele w Siedlątkowie, ufundowanego przez Barbarę Grabską z Siedlątkowa. Zaskakuje fakt wyznaczenia poręczycieli przez najstarsze dzieci Jana, choć on sam jeszcze żył i to on był pożyczkobiorcą. Mógł tu zdecydować wiek Jana, ale też fakt, że Kobyła była im przeznaczona³³. Dopiero 13 II 1492 r. Jan, Michał i Stanisław, synowie zmarłej Barbary i stolnika łęczyckiego Jana z Rusocic uwolnili z poręki Mikołaja z Zakrzewa i sukcesorów Wojciecha z Dziadkowic, co oznacza spłacenie długu i wykupienie czynszów³⁴.

1 III 1485 r. Jana pozwał Jakub z Rzepiszewa Wielkiego, wojski większy sieradzki i najbliższy sąsiad, o chłopą Bartłomieja Chrustka, który uciekł z jego wsi z dobrami wartości trzydziestu grzywien. W listopadzie tego roku zawarł ugodę z sąsiadem Michałem Karasiem z Sikucina w sprawie zwrotu temuż łąk w Kobyli Wielkiej³⁵. Ostatnie działania prawne Jan podjął w 1486 r. 24 kwietnia wraz z Mikołajem Swiedzieniewskim z Sieradza jako *patruī propinquiores* sióstr: Doroty, wdowy po Stanisławie Wirzchonie z Rakowic, Heleny, żony Mikołaja z Kościanek, Anny, żony Jakuba z Pratkowa, asystowali przy pokwitowaniu Andrzeja Wolskiego z Wiktorowa z ziemi wieluńskiej, który wykupił ich ojcowiznę i macierzyznę w Kliczkowie Starym i Nowym oraz Chajewie. Tego samego dnia wraz z Marcinem Aaronem z Wójcic, sędzią grodzkim sieradzkim, Janem z Podłęzyc i Mikołajem z Krokocic poręczyli za Dobrochnę z Leżenic, wdowę po wojewodzie kaliskim Janie Zarębie z Kalinowej, że ta zapłaci dziewięćdziesiąt sześć florenów Janowi z Suliszewic i jego żonie Annie pod zakładem stu grzywien. 7 VII 1486 r. zobowiązał się wypłacić zięciowi Janowi ze Śniatowej (parafia Leźnica Wielka) w powiecie łęczyckim czterdzieści grzywien posagu należnego jego córce Zofii³⁶. Jest to ostatnia wiadomość o Janie jako osobie żyjącej. Od początku 1490 r. działania prawne prowadzi jego synowie, choć nie wspomniano o Janie jako zmarłym. Pierwsza wzmianka o jego śmierci pochodzi dopiero z 13 II 1492 r.³⁷

³³ AGAD, SG, ks. 22, s. 38.

³⁴ AGAD, SG, ks. 21, s. 398; ks. 27, s. 345, 346–348.

³⁵ AGAD, SzZ, ks. 6, s. 324, 389.

³⁶ AGAD, SG, ks. 24, s. 422, 429, 561.

³⁷ AGAD, SG, ks. 27, s. 346.

Jan pozostawił co najmniej ośmioro dzieci: Zofię, Stanisława, Jana, Waclawa, Wincentego, Annę, Agnieszkę i Elżbietę. Ich spuścizną były części w Boczkach po ojcu i Rzepiszewie Małym po matce. 9 II 1484 r. Mikołaj z Łobodzic i Rzepiszewa Małego (syn Ścibora z Łobodzic) zobowiązał się zapłacić pięćdziesiąt grzywien Mikołajowi z Zakrzewa, małżonkom z Dobrej Waclawowi i Annie oraz Stanisławowi, Janowi i Wincentemu Tarnowskim, braciom niedzielnym, synom Jana z Boczków. Wymienione osoby to żyjący potomkowie Jachny z Rzepiszewa i Dobruchowa: syn Mikołaj z Zakrzewa oraz wnukowie po dwóch jej córkach: Elżbiecie (Waclaw z Dobrej) i Dorocie (Tarnowscy). Tego typu porozumienie oznacza, że Łobodzki, pasierb Barbary, trzeciej córki Jachny, wykupił dobra po Jachnie. Odrębną ugodę zawarł z synami Jana Tarnowskiego i *ipsorum propinquiores*, w której pośredniczyli podsędek sieradzki Jan z Grabna, sędzia grodzki sieradzki Marcin Aaron z Wójcic i Rafał z Chorzepina, w sprawie wierzytelności pozostałych po Ściborze i Barbarze, tj. trzydziestu grzywnach na Lipinach, dziesięciu grzywnach w Boczkach u Jana Tarnowskiego i pięciu grzywnach na Zadzimiu. Mikołaj Łobodzki odziedziczył połowę tych pieniędzy po swym ojcu Ściborze, natomiast Tarnowscy dziedziczyli po swej rodzonej ciotce Barbarze³⁸. Barbara zmarła zatem bezdzietnie. Zachowała się ponadto niekompletna zapiska z 1485 r. (bez daty dziennej), według której Stanisław i Jan za zgodą ojca Jana Tarnowskiego z Boczków rozporządzili całą swą macierzyzną w Rzepiszewie Małym (na tym się zapiska urywa)³⁹. Wyciągając wnioski z omawianych umów, należy przyjąć, że sprzedała ją Mikołajowi Łobodzkiemu. Od tej pory Rzepiszew Mały zwany był Tarnówką jako spuścizna po Tarnowskich⁴⁰.

Młodzi Tarnowscy długi pozostawiali w niedziale. W 1486 r. Mikołaj z Łobodzic i Tarnówki oraz Stanisław Tarnowski z Boczków i Tarnówki skwitowali Jakuba Pruszkowskiego z Zadzimia ze spłaty pięciu grzywien. 2 IV 1490 r. Stanisław Tarnowski z Boczków akceptował

³⁸ AGAD, SG, ks. 23, s. 359, 365.

³⁹ AGAD, SG, ks. 24, s. 194.

⁴⁰ Liczne transakcje w Tarnówce pokazują znaczny stopień rozproszenia własności. Części w Tarnówce Mikołaj z Łobodzic sprzedał w 1487 r. za sto grzywien Jakubowi z Głupic (SzZ, ks. 6, s. 483). W 1490 r. Stanisław Gniewek z Tarnówki całą swą część sprzedał za osiemdziesiąt grzywien Stanisławowi zwanemu Kot z Głupic (SG, ks. 26, s. 297, 298). W 1499 r. Jakub z Tarnówki zastawił swą część *in Tarnówka dicta Rzepiszewko* Janowi z Krokocic zwanemu Dziwisz z tytułu posagu córki swej Doroty (SG, ks. 29, s. 403).

zapis wienny dla swej siostry Anny. Mąż jej Michał, syn Jana ze Smardzewa, zapisał żonie osiemdziesiąt grzywien (czterdzieści+czterdzieści) na połowie dóbr w Stęszycach Stachnikowych. Michał otrzymał jako zastaw posagowy łąn w Boczkach (kmięć Marek) od Stanisława Tarnowskiego. Łan ten Michał 6 I 1498 r. zastawił Mojżeszowi Chmielowi z Kobyli za trzynaście grzywien i szesnaście groszy⁴¹. 8 VIII 1491 r. bracia niedzielni Stanisław, Jan i Waclaw z Boczków przyjęli warunki ugody przeprowadzonej przez Sędziwoja Grądzkiego i Klemensa Byleńskiego i zobowiązali się dać intromisję w dwa łąny w Boczkach Mikołajowi Zaleskiemu z Kamionaczyka. W październiku tego roku Jan zastawił Mikołajowi z Rossoszycy za piętnaście florenów swoje działki w Boczkach i Kobyli. Jesienią 1492 r. całą swą część w Boczkach, tj. dwa łąny (kmięcie: Maciej Wilk, Jan Bądzial) i część folwarku, za pięćdziesiąt dwie grzywny zastawił Jakubowi Żernickiemu z Sikucina. Poręczycielem był brat Waclaw. Wreszcie 15 IV 1494 r. Jan sprzedał swą część w Boczkach Jakubowi Żernickiemu za sto trzydzieści grzywien⁴². Realizacja transakcji przeciągnęła się, skoro Jan nadał pisać się z Boczków.

Najważniejszą decyzję podjęli bracia 21 II 1497 r. Stanisław i Jan z Boczków i Kobyli sprzedali swoje dwie części w Kobyli Mojżeszowi z Tądowa za czterysta grzywien i część karczmy Kalecińskiej w Rossoszycy. Za braci poręczyli Mikołaj z Ptaszkowic, brat ich stryjeczny rodzony (syn Klemensa), oraz szwagier Michał ze Smardzewa, mąż ich siostry Anny. Tego samego dnia odstąpiły swych praw do sprzedanych części panny Agnieszka i Elżbieta, córki zmarłego Jana Tarnowskiego. Bracia zobowiązali się dać im z tego tytułu zadośćuczynienie: Stanisław — Elżbiecie dwanaście grzywien i szesnaście groszy, natomiast Jan — Agnieszce dziesięć grzywien i szesnaście groszy. Tydzień później w sądzie grodzkim sieradzkim Stanisław, Jan, Waclaw, Agnieszka i Elżbieta zrzekli się swych praw do macierzyzny w Tarnówce, zwanej Rzepiszewo Małe, na rzecz właścicieli: Jakuba i Stanisława z Głupic. Jakub z Głupic był mężem Jadwigi Łobudzkiej, córki Ścibora i pasierbicy Barbary, córki Jachny⁴³.

⁴¹ AGAD, SG, ks. 26, s. 381; ks. 29, s. 24; SzZ, ks. 6, s. 419. Z czasem oprawę przeniesiono na Smardzew, gdyż 1 VI 1495 r. Anna w obecności brata Waclawa Tarnowskiego zrzekła się swych praw do siedliska i zagrody (chłop Jan Oskardek) w tej wsi na rzecz Mikołaja Zaleskiego, Małgorzaty i jej syna Jakuba z Barczewa — AGAD, SG, ks. 28, s. 168, 732.

⁴² AGAD, SG, ks. 27, s. 198, 260, 498, 499; SzZ, ks. 6, s. 691, 806.

⁴³ AGAD, SzZ, ks. 7, s. 62, 63; SG, ks. 28, s. 775.

Najstarszy z braci Stanisław ożenił się z Anną, siostrą Michała z Ralewic, tenentariusza miasta Powidz w Wielkopolsce. W czerwcu 1494 r. przyjął od Michała pięćdziesiąt grzywien posagu. Była to kolejna rata, skoro 13 II 1497 r. Stanisław zapisał żonie na całej swej części w Boczkach dwieście grzywien posagu i dwieście grzywien wiana⁴⁴.

Drugi z braci Jan Tarnowski wziął udział w wyprawie mołdawskiej Jana Olbrachta i 5 X 1497 r. w polu pod Suczawą otrzymał dokument zezwalający mu starać się o dobra nieobecnych na wyprawie: Piotra i Gotarda z Rakowic Wielkich, Feliksa i jego matki Katarzyny oraz Jana Żaka z Poduli, Macieja Królika z Młodawina, Stanisława Suchorki, Jakuba Spisza i Mikołaja z Trzebiczej, Anny Raczyńskiej oraz Katarzyny ze Swędzieniejewic z powiatów sieradzkiego i szadkowskiego⁴⁵.

Trzeci z braci Wacław Tarnowski 29 I 1498 r. zastawił Mojżeszowi Chmielowi za trzydzieści osiem grzywien całą swą część w Kobylu Wielkiej. Był to niewątpliwie wstęp do przejęcia ostatniego kawałka ziemi w tej wsi należącego jeszcze do Tarnowskich. 16 IV 1499 r. Wacław sprzedał Mojżeszowi za dziesięć grzywien działkę dworską (*aream curie*). Chmiel jako nabywca Kobylu przyjął na siebie także wypłatę posagów pannom Tarnowskim. W styczniu 1498 r. skwitowała go Agnieszka z wypłaty dwudziestu sześciu grzywien posagu⁴⁶.

Czwarty z braci Wincenty Tarnowski był z nich najaktywniejszy. Pełnił funkcję pisarza grodzkiego sieradzkiego. Z tytułu zasług na tym urzędzie ówczesny starosta sieradzki Krzysztof Szydłowiecki wystarał się u króla o nagrodę dla Tarnowskiego. Zygmunt Stary 14 II 1511 r. na sejmie w Piotrkowie wystawił dokument, na mocy którego nakazał sumy, które mieli zapisane Jan Żołyty i inni mieszcianie warccy na częściach wójtostwa bez zgody monarchy, jako należące do skarbu królewskiego, dać Wincentemu Tarnowskiemu. Wincenty wkrótce podjął stosowne kroki prawne. W 1512 r. wózny sieradzki Maciej z Brzegu, realizując wyrok sądu komisarycznego, przeprowadził intronizację Wincentego w dom wójtostwa zwany Łysiakowski w Warcie na ulicy Sieradzkiej. Doszły do tego także dwie stodoły, dwa ogrody i sad przy tym domu. Po śmierci wójta Macieja Warzymięsa pod koniec 1512 r. powołano komisję do otaksowania wójtostwa. Komisarze oszacowali także

⁴⁴ AGAD, SG, ks. 27, s. 925; ks. 28, s. 755; A. Gąsiorowski, *Starostowie wielkopolskich miast królewskich w dobie jagiellońskiej*, Warszawa-Poznań 1981, s. 58.

⁴⁵ AGAD, Metryka Koronna, ks. 16, s. 133.

⁴⁶ AGAD, SG, ks. 29, s. 31, 32; SzZ, ks. 7, s. 160.

jego zadłużenie i wśród wierzycieli wdowy Katarzyny Warzymięsowej wymieniono m.in. Wincentego, któremu należało się pięć grzywien. Odzyskał na mocy wyroku sądowego osiem składów ról wójtowskich od Małgorzaty, wdowy po Macieju Pieczyraku, i jej synów, od Jana Panka z Mikołajewic i Doroty, żony Jana Żółtego, rajcy warckiego, które spuścił w zastaw za pięć grzywien. Z chwilą uzyskania zgody na wykup wójtostwa warckiego przez Stanisława Chotowskiego Warzymięsowie: Katarzyna z synami Janem i Jakubem i córką Dorotą, żoną Jana Żółtego, zyskując w nim możnego protektora i kontrahenta, nie dopuścili Tarnowskiego do intromisji w części wójtostwa. Ostatecznie Chotowski w 1514 r. wykupił wójtostwo za sześćset grzywien, zamykając Tarnowskiemu drogę do pozyskiwania drobnych udziałów na mocy przywileju z 1511 r. Zyskał jednak od Chotowskiego spłatę swych części za dwadzieścia pięć grzywien⁴⁷

W 1513 r. wziął w zastaw za piętnaście grzywien od Jakuba Piurunowskiego tenturariusza młyna słodowego w Sieradzu, trzecią miarę z młyna, tj. słołu i pszenicy, oraz trzeci denar z folusza⁴⁸. W 1513 r. Wincenty Tarnowski z Boczków toczył liczne spory z Mojżeszem Chmielem z Kobyli, który był mężem Anny Ptaszkowskiej, stryjecznej bratanicy Wincentego, po bracie stryjecznym Mikołaju z Rossoszycy (wnuczka Klemensa z Rossoszycy). Przedmiotem sporu były zastawy poczynione jeszcze przez ich ojca w Kobyli i Boczkach, na których Mojżesz Chmiel prowadził intensywną hodowlę ryb, budując dwa stawy w Boczkach, trzeci staw na miejscu zwanym Olszysko i czwarty stawek pod dworem Mojżesza w Kobyli; ponadto o trzecią część dworu, z której zrezygnowali Mojżesz w Boczkach i Wincenty w Kobyli. Spór był poważny, skorem wadium wyniosło trzysta grzywien. Wincenty, dysponujący gotówką z racji pełnionej funkcji, zamierzał wykupić część ojcowską w Kobyli, a także w Boczkach od Macieja i Wojciecha, braci niedzielnych z Rossoszycy, i swych bratanków stryjecznych. W 1514 r. Wincenty wykupił za trzydzieści osiem grzywien zastaw stanowiący trzecią część wsi Kobyła Wielka, składający się z trzech łąnów, w tym tylko jeden osiadły, pół folwarcznych, łąk, pastewnika, lasów. Jednocześnie za tę samą sumę trzydziestu ośmiu grzywien sprzedał na wyderkaff dwa łąny, dwie

⁴⁷ AGAD, Księgi grodzkie sieradzkie, inskrypcje (dalej: SGI), ks. 1, k. 53, 80v, 133v; ks. 2, k. 54–55, 77v; zob. A. Bartoszewicz, *Warta. Społeczeństwo miasta w II połowie XV i na początku XVI wieku*, Warszawa 1996, s. 135–136; *eadem*, *Wójtowie Warty w późnym średniowieczu*, „Mazowieckie Studia Humanistyczne” 1996, nr 1, s. 200, 201.

⁴⁸ AGAD, SGI, ks. 1, k. 143.

płozy roli, trzecią część łąki folwarcznej i stawu większego w Boczkach Jakubowi Żernickiemu z Sikucina⁴⁹.

Wincenty w 1516 r. ożenił się z Barbarą, córką Katarzyny i Andrzeja Wiktorowskiego z Kliczkowa i Chajewa, siostrą Benedykta, sędziego grodzkiego sieradzkiego, następnie sędziego wieluńskiego. Rok później odebrał od teścia osiemdziesiąt grzywien posagu i w podwojonej kwocie zapisał na Boczkach i Kobyli, dla siebie zachowując tylko *aream* zwaną Kotkowska w Kobyli⁵⁰. Zmarł wkrótce, skoro jego żona już w 1522 r. była żoną Marcina Białockiego. Pozostała nieletnia córka Anna, którą Wincenty powierzył opiece stryja Jana i wuja Benedykta. Obaj tutorzy niespecjalnie zatroszczyli się o los swej podopiecznej i jej majątek. Barbara w 1522 r. zastawiła oprawę w Boczkach i Kobyli za sto sześćdziesiąt grzywien Mikołajowi Starzechowskiemu z Mierzyc. Wiktorowski zobowiązał się zapewnić posag Annie. Za zgodą Jana Tarnowskiego sprzedał części w obu wsiach *propter eorum destructionem* za siedemdziesiąt osiem grzywien i zapisał tę sumę na Kliczkowie. W 1523 r. jako posesor dóbr Anny sprzedał je za sto grzywien Starzechowskiemu, któremu transakcję tę poręczyło aż jedenastu ziemian sieradzkich⁵¹.

Oprócz wymienionych już sióstr — Zofii, którą za mąż wydał jeszcze ojciec, i Agnieszki — bracia Tarnowscy musieli zająć się małżeństwem dwóch najmłodszych sióstr: Anny i Elżbiety. Mężem Anny został Michał Smarzewski ze Smardzewa, który 2 IV 1490 r. przyjął od jej brata Stanisława Tarnowskiego z Boczków czterdzieści grzywien i zapisał żonie osiemdziesiąt grzywien na połowie dóbr w Stężycach Stachnikowych. Anna zmarła przed 1521 r., kiedy to Katarzyna, wdowa po Janie Smarzowskim, zwróciła posag Anny, tj. 22,5 grzywiny bratu Janowi, z przeznaczeniem na posag bratanicy Anny Wincentówny. Zmarła zatem bez potomstwa. Natomiast Elżbieta została żoną sieradzkiego krawca Piotra i 20 VI 1503 r. — za zgodą brata (brak uściślenia rodzaju pokrewieństwa), szlachcica Wojciecha Suskiego, burgrabiego sieradzkiego — zrzekła się ojcowizny i macierzyzny, z której spłacił ją rodzony brat Wacław⁵².

⁴⁹ AGAD, SGI, ks. 2, k. 6–6v, 31v–33.

⁵⁰ *Ibidem*, k. 314v–315, 337v–338.

⁵¹ *Ibidem*, k. 14v–15, 29, 50–51; ks. 5, k. 157v–158; T. Stolarczyk, *Szlachta wieluńska od XIV do połowy XVI wieku*, Wieluń 2005, s. 71, 72.

⁵² AGAD, SzZ, ks. 7, s. 413; SG, ks. 26, s. 38; SGI, ks. 3–4, s. 579; U. Sowina, *Sieradz. Układ przestrzenny i społeczeństwo miasta w XV–XVI w.*, Warszawa–Sieradz 1991, s. 76.

Jak z tego wynika, dziedzice Boczków i Kobyli w Tarnówce szadkowskiej posiadali już niewiele. Od schyłku XV w. we wsi tej można wyodrębnić jeszcze jedną rodzinę. W Tarnówce pojawił się Marcin/Marcisz Zaleski z Zalesia w ziemi łeczyckiej, który ożenił się z Elżbietą Kobierzycką. Z licznych wsi o tej nazwie uwagę przyciąga Zalesie w parafii Dąbie, z którym sąsiaduje Tarnówka. Ta okoliczność zdaje się wyjaśniać nadanie części Małego Rzepiszewa tej właśnie nazwy, na pamiątkę gniazda, skąd wywodzili się Tarnowscy. Zaleski kupił część w Małym Rzepiszewie, zwanym Tarnówka, w lipcu 1492 r. za dwieście grzywien i sześć składów pola w Kobierzycku Wielkim od Mikołaja z Zakrzewa, syna Jachny, i wkrótce przyjął nazwisko Tarnowski⁵³. Marcin zmarł przed 1522 r. Jego dziećmi z małżeństwa z Elżbietą byli Ambroży, Baltazar i Anna. Ambroży dziedziczył w Tarnówce, Baltazar pisał się Tarnowski z Suchoczasów. W 1524 r. Elżbieta przekazała najmłodszemu synowi Baltazarowi oprawę w Tarnówce, który z kolei zobowiązał się zapewnić jej utrzymanie do końca życia i przeznaczać na jej potrzeby dwie grzywny rocznie. Dyspozycja ta pozostawała w związku z ożenkiem Baltazara z Reginą Jamiołkowską, córką Jana, który przeznaczył na posag dla niej 120 złp. Baltazar zapisał żonie 240 złp. na Tarnówce. Przynależność Baltazara do rodu Jelitów potwierdza jego pieczęć, którą odcisnął w 1552 r., poświadczając pobór ze wsi Suchoczasy⁵⁴.

Drugi z braci Ambroży zmarł zapewne w 1536 r. Ustanowił wówczas opiekunów swej rodzonej siostry Anny oraz dzieci: Sebastiana, Marcina, Anny, Elżbiety i Katarzyny. Tutorami zostali: Jan Głowacki z Zagórzyc, podwojewodzi sieradzki, Jerzy Rzepiszewski, matka Elżbieta, wdowa po Marcinie Tarnowskim, Wawrzyniec Bankowski (Bąkowski), Dorota, żona Ambrożego, i jego brat Jan⁵⁵. Najstarszym z braci Tarnowskich, po innej matce, był Jan. W 1527 r. trzej bracia dokonali działu majątkowego w Tarnówce i Suchoczasach. W 1534 r. Marcin Głowacki, prepozyt mansjonarzy w Kalinowej, skarżył Jana Tarnowskiego o to, że wspólnie z bratem Baltazarem zastawili mu za 300 złp. Suchoczasy, a potem nie dopuścili do intromisji⁵⁶.

⁵³ AGAD, SG, ks. 27, s. 495. Zaleskich herbu Jelita wymienia K. Niesiecki, *op. cit.*, t. X, Lipsk 1845, s. 40, 41. W 1515 r. Wincenty Tarnowski wystąpił jako stryj *propinquus* Feliksa Zaleskiego, syna Mikołaja (AGAD, SGI, ks. 2, k. 137v).

⁵⁴ AGAD, SGI, ks. 6, k. 165v–166; ks. 7, s. 769–774; ks. 12, k. 493, 693; ks. 13/14, k. 211, 910, 983, 990; W. Witte, *Nieznana szlachta polska i jej herby*, Kraków 1908, s. 313.

⁵⁵ AGAD, SGI, ks. 12, k. 195, 227, 267, 295, 331, 375–376, 437; ks. 15, k. 5v.

⁵⁶ AGAD, SGI, ks. 7, s. 769–774; ks. 12, k. 622, 910.

Z dwóch gałęzi Jelitczyków osiedlonych w Sieradzkim nieco lepiej powiodło się potomstwu Marcina. Mniej szczęścia mieli Tarnowscy z Boczków, którzy szybko ulegli pauperyzacji. Wymienieni zaś na początku artykułu Tarnowscy pochowani w Szadku byli niewątpliwie potomkami — wnukami lub prawnukami — Jana, Ambrożego i Baltazara.

The Tarnowski Family of Tarnówka and Boczki of Jelita Coat of Arms

Abstract

The article presents the beginnings of the Tarnowski family of Jelita coat of arms from the village of Tarnówek near Szadek (voivodeship of Sieradz). Its progenitor Wincenty was probably from one of the three villages with the name of Tarnów (Tarnowo) in the land of Łęczyca. The fact that he moved to the land of Sieradz could probably be associated with his marriage to a woman originating from the family of Pomian coat of arms, with a heritage at Rossoszyca and neighboring villages. After the marriage, Wincenty acquired some lands at Rossoszyca and Boczki. The progenitor of the Tarnowskis was very active in land courts and local borough courts of Sieradz voivodeship as assessor and vice-official. He was a client of the voivode of Łęczyca and royal plenipotentiary in Wielkopolska (Greater Poland) Wojciech Malski. Appointed by him, from 1441 he served as land sub-judge for the district of Sieradz, but in 1447, after the coronation of King Casimir Jagiellon, was removed from his position. Then he became a client of the Kurozweńckis of Poraj (Róża) coat of arms, holding on their behalf offices in the local administration of Ostrzeszów. His other patrons were the Zarembas of Kalinowa, holding in pledge the starostwo of Wieluń. Here again Wincenty was an official of the starost administration. Until his death in 1472 he was also very active serving as an assessor at noble courts in Sieradz voivodeship.

Wincenty had two sons from his three marriages. The first marriage gave him Klemens who took over the estate at Rossoszyca. The second marriage brought him Jan (later, a father of at least eight children), a progenitor of the Tarnowskis of Tarnówek near Szadek, still active in Sieradz voivodeship in the early modern period.